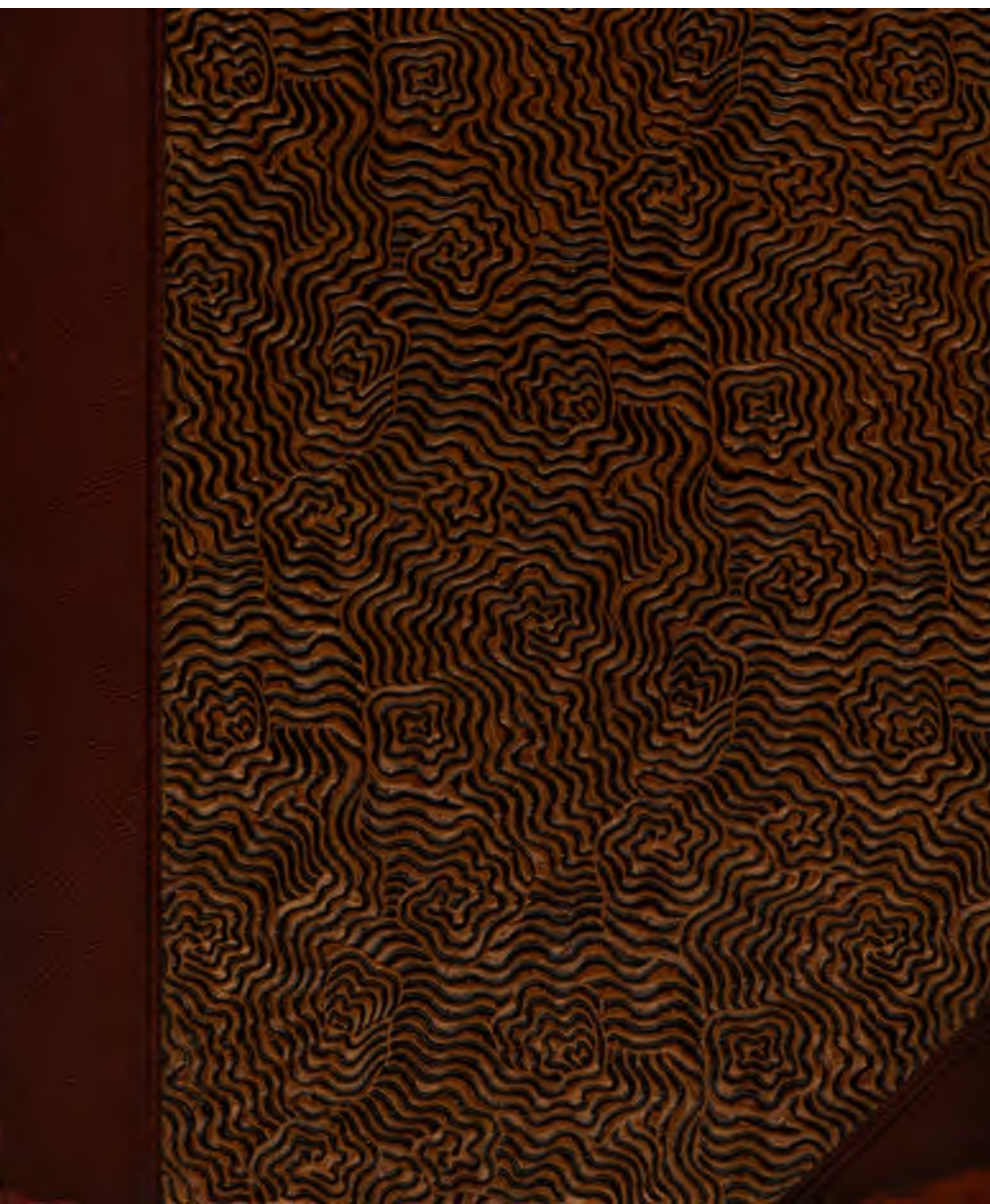

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

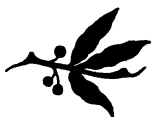
KAMRATERNA.

KAMRATERNA.

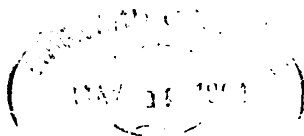
Komedi i fyra akter

af

AUGUST STRINDBERG.

HELSINGBORG 1888.
H. ÖSTERLINGS FÖRLAG.

H. Österling & C:o boktr., Helsingborg 1838.

SCENERI FÖR ALLA AKTERNA.

En målare-atelier i Paris, på nedre bottnen, med glasdörrar till en trädgård. I fonden stort fönster, dörr till tamburen. Studier, väfnader, vapen, kostymer och gipsdetaljer på väggarne.

Till höger dörr till herrns rum.

Till venster dörr till fruns rum.

Midt på golfvet något åt venster en estrad för modeller. Till höger ett staffli med tillbehör.

En kanapè. En stor kamin med genomskinliga glimmer-luckor, hvarigenom kolelden synes.

I taket en hänglampa.

PERSONER:

AXEL, målare.

BERTHA, hans hustru, målarinna.

ABEL, väninna.

WILLMER, litterat.

ÖSTERMARK, doktor.

Fru HALL, dennes frånskilda hustru.

Fröknarne HALL, hennes döttrar i senare förbindelse.

STARCK, löjtnant.

Fru STARCK.

FÖRSTA AKTEN.

FÖRSTA SCENEN.

AXEL och DOKTORN.

AXEL sitter och målar.

Och du också i Paris?

DOKTORN.

Här samlas ju allt som i jordens medelpunkt; och du är gift? Och lycklig?

AXEL.

Åhja, så der. Ja jag är rätt lycklig. — Det förstås . . .

DOKTORN.

Hvad förstås?

AXEL.

Hör du, du är enkling, och har sålunda varit gift. Hur var det att vara gift?

DOKTORN.

Mycket bra . . . för henne!

AXEL.

Och för dig?

DOKTORN.

Si och så! Men ser du, man får lof att jemka, och vi jemkade alltid, i det längsta.

AXEL.

Hvad vill det säga att jemka?

DOKTORN.

Det vill säga: att jag gaf efter!

AXEL.

Du?

DOKTORN.

Ja, du skulle inte tro det om en karl som mig!

AXEL.

Nej, det hade jag inte tänkt mig! — Hör du, du tror inte på qvinnan du?

DOKTORN.

Nej, du! Det gör jag inte! Men jag älskar henne.

AXEL.

På ditt sätt, ja!

DOKTORN.

Ja mitt, ja! Hur är ditt då?

AXEL.

Vi ha arrangerat oss som kamrater, ser du,

och vänskapen är högre och varaktigare än kärleken!

DOKTORN.

Hm! — Nå Bertha målar också? Bra?

AXEL.

Så der!

DOKTORN.

Vi voro goda vänner förr hon och jag, det vill säga, vi grälade alltid lite. — Här kommer främmande. — Tyst! Det är Carl med fru!

AXEL (upp).

Och Bertha som inte är hemma! Sacristi!

ANDRA SCENEN.

De FÖRRE. Löjtnant CARL STARCK med fru STARCK, (in).

AXEL.

Nå, välkomna! Här ha vi ju stämt möte från alla verldens kanter. God dag fru Starck; Ni ser ju rask ut efter resan.

Fru STARCK.

Tack, käre Axel, det har varit en verklig lustresa för oss! Men hvar har du Bertha?

CARL.

Ja, hvar är unga frun!

AXEL.

Hon är på ateliern; men hon väntas hem hvarje ögonblick! Vill ni inte sitta ner!

DOKTORN helsar de nykomne.

CARL.

Knappast vet du. Vi bara skulle titta upp i förbigående och se huru ni lefde. Men vi äro ju bjudna till er om lördag på första maj!

AXEL.

Ja visst! Ni har alltså fått kortet?

Fru STARCK.

Ja det fick vi i Hamburg redan! — Nå hvad gör Bertha nu för tiden!

AXEL.

Jo, hon målar, hon som jag. Vi vänta just modellen åt henne! Så kanske — jag inte kan be Er sitta! Om jag ska vara uppriktig!

CARL.

Tror du vi är blyga då?

Fru STARCK.

Den är väl inte . . . afklädd heller?

AXEL.

Jo visst!

CARL.

En karl? Fy fan! — Nej, *det* ville *jag* inte

låta min hustru vara med om. Ensam med en naken karl?

AXEL.

Du är fördomsfull ännu Carl!

CARL.

Ja vet du . . .

Fru STARCK.

Fy!

DOKTORN.

Ja det säger jag med!

AXEL.

Inte vill jag precis påstå att det är alldeles i min smak, men så länge jag måste ha qvinlig modell så . . .

Fru STARCK.

Det är en annan sak . . .

AXEL.

En annan!

Fru STARCK.

Ja det *är* en *annan* sak; fastän den liknar den andra, är den icke den samma.

(Det knackar.)

AXEL.

Der är han!

Fru STARCK.

Då gå vi! Farväl alltså och au revoir! Helsa Bertha så hjertligt från mig!

AXEL.

Farväl då, efter ni är så rädda af Er. Och au revoir!

CARL och DOKTORN.

Farväl Axel!

CARL (till AXEL).

Du stannar väl här inne åtminstone?

AXEL.

Nej! Hvarför det?

CARL (går, ruskande på hufvet).

Usch!

TREDJE SCENEN.

AXEL ensam, målar. (Det knackar).

AXEL.

Stig in!

MODELLEN (in).

AXEL.

Så, är ni här igen! Ännu har frun inte kommit.

MODELLEN.

Men klockan är snart tolf, och jag måste bort på annat håll.

AXEL.

Så, så! Ja, det var förargligt, men, hm, det har väl varit något förhinder på ateliern. Hur mycket är jag skyldig?

MODELLEN.

Det är fem francs som vanligt!

AXEL (betalar).

Se här! Ni kan ju stanna en stund i alla fall.

MODELLEN.

Ja, om jag behöfs!

AXEL.

Jo, vill ni vara så god och sitta ner ett ögonblick!

MODELLEN (går bakom skärmen).

FJERDE SCENEN.

AXEL ensam. Ritar och hvisslar. Strax derefter BERTHA.

AXEL.

Nå goddag kära du, är du hemma ändtligen?

BERTHA.

Ändtligen!

AXEL.

Ja, modellen väntar!

BERTHA (rörelse).

Nej! nej! Har han varit här igen?

AXEL.

Du hade beställt honom till klockan elfva.

BERTHA.

Jag? Nej! Sa' han det?

AXEL.

Ja, men jag hörde att du beställde honom i går!

BERTHA.

Det är möjligt, men i alla fall, professorn lät oss inte gå; du vet, det är ju sista timmarne, och man är orolig. Du är väl inte ond på mig, Axel?

AXEL.

Ond? Nej. Men det här är andra gången, och han tar fem francs, i alla fall, för ingenting!

BERTHA.

Kan jag hjelpa det nu att professorn håller oss qvar. Hvarför ska' du gräla på mig igen? Aldrig . . .

AXEL.

Har jag grälat på dig?

BERTHA.

Hvad för slag? Har du inte . . .

AXEL.

Jo, jo, jo, jag har grälat på dig! Förlåt mig . . . förlåt mig att jag trodde det var ditt fel!

BERTHA.

Så är det bra då! — Men, hvad betalte du honom med?

AXEL.

Jo det är sant, jag fick igen de tjugo francs som Gaga lånat af mig.

BERTHA (tar fram en hushållsbok).

Jaså, du har fått igen dem. Kom så ska' jag skrifva in dem! För ordningens skull. Det är dina pengar, så du gör naturligtvis hvad du vill med dem, men efter som jag skall sköta finanserna, som du vill, så . . . (skrifver) "Femton francs in; fem francs ut, modell". Så der.

AXEL.

Nej hör du; det var tjugo francs in!

BERTHA.

Ja, men här är bara femton!

AXEL.

Ja men det *var* tjugo francs in.

BERTHA.

Ja men det *är* bara femton in, här, på bordet. Kan du neka det?

AXEL.

Nej, nej, jag nekar inte. Det ligger femton francs på bordet! Det ligger . . .

BERTHA.

Hvarför grälar du så?

AXEL.

Har jag . . .? — Karlen väntar?

BERTHA.

Jaså! Ställ i ordning är du snäll!

AXEL (arrangerar ostraden; ropar åt skärmen).

Är ni afklädd än?

MODELLEN (bakom skärmen).

Strax, min herre!

BERTHA (stänger dörren; lägger ved i kaminen).

Så! Nu får du gå ut!

AXEL (dröjande).

Bertha!

BERTHA.

Ja!

AXEL.

Är det alldeles nödvändigt detta, med naken modell?

BERTHA.

Det är alldeles nödvändigt!

AXEL.

Hm! Jaså!

BERTHA.

Det ämnet ha vi väl grälat till slut!

AXEL.

Sant! Men det är otäckt i alla fall (går till höger).

BERTHA (tar penslar och palett; ropar åt skärmen till).

Är ni färdig?

MODELLEN.

Jag är färdig!

BERTHA.

Kom då!

(Paus.)

Kom!

(Det knackar.)

Hvem är der? Jag har modell!

ABEL (utanför).

Abel! Med nyheter från salongen!

BERTHA.

Från salongen! (till modellen). Kläd på Er! vi få uppskjuta séansen! — Axel! Abel är här med nyheter från salongen!

(Axel in; ABEL, WILLMER; Modellen går oförmärkt under följande scen).

FEMTE SCENEN.

DE FÖRRE, WILLMER, ABEL.

WILLMER.

God dag, go vänner! I morgon börjar juryn sina arbeten. — Se här Bertha har du pastellerna! (plockar fram packet ur fickorna).

BERTHA.

Tack snälla Gaga; Hur mycket kostade de? De voro väl dyra?

WILLMER.

Åh, inte vidare!

BERTHA.

Jaså, du börja i morgon redan. Hör du Axel!

AXEL.

Ja, min vän!

BERTHA.

Vill du vara mycket snäll! Mycket!

AXEL.

Jag vill alltid vara snäll mot dig, min vän!

BERTHA.

Vill du? Hör nu, du känner ju Roubey?

AXEL.

Ja, jag träffade honom i Wien, och vi blefvo som man kallar goda vänner.

BERTHA.

Du vet att han sitter i juryn.

AXEL.

Än sedan?

BERTHA.

Ja, nu blir du ond. Jag vet det!

AXEL.

Jaså du vet det! Gör mig inte ond då!

BERTHA (smeker honom).

Du vill inte offra något för din hustru! Inte!

AXEL.

Gå och tigga? Nej, det vill jag inte!

BERTHA.

Inte för dig, för du kommer nog in ändå, men för din hustru?

AXEL.

Bed mig inte!

BERTHA.

Jag skulle egentligen aldrig be dig om något!

AXEL.

Jo, om saker som jag kan utföra utan att offra . . .

BERTHA.

Din manliga stolthet!

AXEL.

Låt gå för det ordet.

BERTHA.

Men jag skulle offra min qvinliga stolthet om jag kunde hjelpa dig.

AXEL.

Ni har ingen stolthet!

BERTHA.

Axel!

AXEL.

Se så, förlåt, förlåt!

BERTHA.

Du är bestämdt afundsjuk på mig! Du skulle säkert icke tycka om att jag kom in på salongen.

AXEL.

Det skulle vara min högsta glädje om du kom in, tro mig om det Bertha.

BERTHA.

Skulle du äfven bli glad om jag kom in, och du refuserades!

AXEL.

Jag måste känna efter! (Lägger handen på venstra sidan). Det skulle bestämdt kännas obehagligt! Bestämdt! Både derför att jag målar bättre än du, och derför...

BERTHA (går några slag på golfvet).

Säg ut du, derför att jag är fruntimmer!

AXEL.

Ja, äfven derför! Det är underligt, men det kännes som om ni skulle göra intrång, komma och marodera der vi ha slagits medan ni satt vid spisen! Förlåt mig Bertha att jag talar så, men så komma tankarna.

BERTHA.

Ser du att du är lika som alla andra herrar, precis!

AXEL.

Som alla andra! Jag hoppas väl det!

BERTHA.

Och du har blifvit så öfverlägsen på sista tiden! Så var du inte förr!

AXEL.

Det är väl derför att jag är öfverlägsen! Gör något som inte vi gjort förut!

BERTHA.

Hva! Hvad säger du? Skäms du inte!

WILLMER.

Se så, se så, god vänner! Nej, men kära vänner! Bertha lugna dig! (Han ger henne en blick, som hon söker tyda).

BERTHA (kastar om).

Axel, låt oss vara vänner! Och hör på mig ett ögonblick! Tycker du att min ställning i ditt hus — för det *är* ditt — är behaglig? Du ger mig mitt uppehälle, du betalar mina lektioner hos Julian, under det du sjelf icke får råd att ta någon undervisning. Tror du att jag kan se hur du sitter och släpar ut dig och din talang med dessa ritningar och bara får måla på lediga stunder. Har du haft råd att taga modeller ens, under det du betalar mina med dryga fem francs i timmen. Du vet icke sjelf huru god, huru ädel, huru uppoffrande du är, men du vet också icke huru jag lider af att se dig släpa så för mig. Ack, Axel, du kan icke känna hur jag skall ha det i min ställning. Hvad är jag för dig? I hvad egenskap är jag i ditt hus? Åh, jag blygs när jag tänker på det?

AXEL.

Hva, hva, hva! Är du inte min hustru?

BERTHA.

Jo, men . . .

AXEL.

Nå, nå?

BERTHA.

Men, du underhåller mig!

AXEL.

Nå, ska man inte göra det?

BERTHA.

Jo, förr, i gamla äktenskap var det så, men vi skulle inte ha det så! Vi skulle ju vara kamrater!

AXEL.

Hvad är det för prat, ska inte mannen underhålla sin hustru?

BERTHA.

Jag vill inte det! Och du Axel, du måste hjelpa mig. Jag är icke din likställige, när vi ha det så här, men jag kunde bli det, om du ville förödmjuka dig en gång, en enda gång! Inte är du ensam om att gå till en juryman och fälla ett godt ord för en annan. Om det vore för dig sjelf, det vore en annan sak, men för mig. För mig! Nu ber jag dig så vackert jag kan. Lyft upp mig ur min förnedring, till din sida, och jag skall tacka dig, jag skall aldrig plåga dig mer med att påminna om min ställning, aldrig Axel!

AXEL.

Be mig inte, du vet ju huru svag jag är!

BERTHA (omfamnar honom).

Jo jag ska be dig, be dig tills du uppfyller min bön! Se så, se inte så stolt ut nu, utan var mensklig! Så! (Kysser honom).

AXEL (till Willmer).

Hör du Gaga, tycker du inte att fruntimmerna äro ena rysliga tyranner?

WILLMER (plågad).

Jo i synnerhet när de äro undergifna!

BERTHA.

Se så, är det vackert väder igen! Du går ju Axel, inte sant. Så; på med svarta rocken nu, och kom sedan hem till middan, så ta vi ut tillsammans och äta.

AXEL.

Hur vet du att Roubey tar emot nu?

BERTHA.

Tror du inte jag har tagit reda på det?

AXEL.

Ja, men du är ju en intrigante, Bertha!

BERTHA (tar fram en svart bonjour ur skåpet).

Nå det måste man vara, annars kommer man ingenstans. Se här är svarta rocken! Så!

AXEL.

Ja, men det är förskräckligt. Hvad ska jag säga karlen?

BERTHA.

Hm! Du kan väl hitta på något på vägen. Säg att, att, att din hustru — nej — att du väntar en kristning . . .

AXEL.

Fy Bertha!

BERTHA.

Nå säg, att du kan skaffa honom en orden!

AXEL.

Nej du skrämmer mig, Bertha!

BERTHA.

Säg hvad du vill då! Kom nu ska jag frisera dig, så du ser presentabel ut. Känner du hans hustru?

AXEL.

Inte alls!

BERTHA (borstar hans hår med lugg).

Då ska du låta presentera dig för henne. Hon lär ha mycket stort inflytande, men hon tycker inte om fruntimmer.

AXEL.

Hvad gör du nu med mitt hår?

BERTHA.

Jag friserar dig så som herrarne nu bruka.

AXEL.

Ja, men jag vill inte det!

BERTHA.

Seså! Nu är du fin! Lyd nu mig bara! (Hon går till chiffoniern och tar fram ett etui, i hvilket ligger Ryska Annæorden, som hon vill sätta i knapphålet).

AXEL.

Nej Bertha, nu går du icke längre! Jag bär aldrig orden!

BERTHA.

Men du har tagit emot den!

AXEL.

Ja, ty jag kunde icke återsända den, men jag bär den aldrig.

BERTHA.

Tillhör du något politiskt parti som är nog frisinnadt att vilja undertrycka den individuela friheten att mottaga utmärkelser?

AXEL.

Nej, det gör jag inte, men jag tillhör en kamratkrets som lofvat hvarandra att icke bära meriten på rocken.

BERTHA.

Men som ha mottagit salongsmedaljer!

AXEL.

Hvilka icke bäras på rocken!

BERTHA.

Hvad säger du om det Gaga!

WILLMER.

Så länge det fins utmärkelser, så gör man sig en otjenst med att gå brännmärkt, och exemplet lär ingen följa. Tag bort dem, gerna för mig, men jag kan inte ta bort dem från de andra.

AXEL.

Ja, men när kamraterna som äro mera förtjenta än jag gå utan, så nedsätter jag dem med att bära tecknet.

BERTHA.

Men när det inte syns under paletån, så vet ingen det, och du har icke brännmärkt någon.

WILLMER.

Det har Bertha rätt i. Du bär din orden under rocken, så bär du den icke på rocken.

AXEL.

Jesuiter! När man gifvit Er ett finger, så tar ni snart hela armen.

SJETTE SCENEN.

DE FÖRRE, ABEL (in; klädd i pels och skinnmössa).

BERTHA.

Se der ha vi Abel! Kom nu och slit denna tvist.

ABEL.

God dag Bertha, god dag Axel. Hur mår du Gaga? Hvad gäller frågan?

BERTHA.

Axel vill icke bära sin orden, derför att han ej törs för sina kamrater.

ABEL.

Naturligtvis gå kamraterna före hustrun, det är ju en naturlag bland de många. (Sätter sig vid ett bord, tar upp sitt tobakspaket och rullar cigaretter).

BERTHA (fäster bandet i Axels knapphål och lägger stjernan i etuiet).

Han kan gagna mig, utan att skada någon, men jag fruktar han hellre vill skada mig!

AXEL.

Bertha, Bertha! Men ni gör ju mig alldeles galen. Inte anser jag det vara något brott att bära det der bandet, och inte har jag aflagt någon ed att ej göra det, men det har ingått i våra föreställningar att det är fegt icke våga gå fram sin väg utan.

BERTHA.

Omanligt, förstås! Men du går ju ej din väg den här gången, du går min!

ABEL.

Du har en representativ skuld, Axel, till den qvinna, som offrat dig sitt lif!

AXEL.

Jag känner på mig att det ni säger är falskt,

men jag har icke haft tid och kraft att tänka ut svaret, ty det fins ett svar! Det är som om ni skulle kasta nät omkring mig medan jag sitter fördjupad i mitt arbete. Jag känner hur nätet lägger sig om mig, men min fot trasslar in sig när jag vill sparka undan det. Vänta ni, bara jag får ha mina händer fria, så tar jag upp min knif och skär sönder Era garn. — Hvad var det vi talte om! Jo, jag skulle göra en visit. Så! Ta hit mina handskar och min paletå! Farväl Bertha! Farväl! — Det är sant! Hvar bor Roubey.

WILLMER, ABEL, BEHTHA (på en gång).

Sextiofem rue des Martyrs!

AXEL.

Det är strax här bredvid!

BERTHA.

Alldeles i hörnet! Tack Axel, att du går! Nå känns offret så tungt?

AXEL.

Jag känner ingenting annat än att jag är trött af Ert prat och att det ska bli skönt att komma ut. Farväl!

SJUNDE SCENEN.

WILLMER, ABEL, BERTHA.

ABEL.

Det är synd om Axel! Det är synd om honom Ni vet inte af att han är refuserad!

BERTHA.

Och jag då?

ABEL.

Det är inte afgjordt om dig än; efter som du skrefs på ditt eget namn med fransk stafning kommer du först på *o*.

BERTHA.

Det fins alltså hopp ännu för mig!

ABEL.

Ja för dig, men inte för Axel!

WILLMER.

Nu ska vi få se!

BERTHA.

Hur vet du att han är refuserad då?

ABEL.

Hm, jag träffade en "hors concours", som visste det. Och jag var smått rädd att få bevittna en scen när jag kom hitin; men han har sålunda inte fått underrättelsen än!

BERTHA.

Nej, inte hvad jag vet! Men, Abel, är du nu rigtigt säker på att Axel träffar madame Roubey och icke monsieur.

ABEL.

Hvad skulle han med monsieur att göra, den har ju ingenting att säga, då deremot madame är ordförande i målarinnornas skyddsförening.

BERTHA.

Alltså: jag är icke refuserad — ännu!

ABEL.

Nej, som du hör, och Axels visit kommer att göra godt. Han har en rysk orden, och Ryssland är mycket populärt i Paris. Men det är synd om Axel i alla fall.

BERTHA.

Synd! Hvarför det! Alla kunna ju inte få rum på salongens väggar. Det är så många fruntimmer som bli refuserade, så att en herre också kan tåla vid att få känna på't. Men kommer jag nu in, då få vi nog höra huru *han* har målat min tafla, huru han har lärt mig, huru han har betalt mina lektioner. Men det kommer jag inte att fästa mig vid, för det är inte sant.

WILLMER.

Nu ska vi få se på det ovanliga!

BERTHA.

Nej jag tror, antaget att jag icke blir refuserad, att vi komma att få se något mycket vanligt. Men jag är ändå rädd för den stunden. Något säger mig att det icke blir bra emellan Axel och mig mer.

ABEL.

Och det var just då det skulle bli bra, när ni blef likställiga.

WILLMER.

Jag tycker er ställning skall bli mycket klarare, och din mycket behagligare när du får sälja och kan försörja dig sjelf.

BERTHA.

Den skulle bli! Vi få väl se! Vi få väl se!

ÅTTONDE SCENEN.

DE FÖRRE, PIGAN (med ett grönt bref).

BERTHA.

Ett grönt bref, till Axel! Der är det! Der är det! Han är refuserad! Ja, men det är ju förfärligt; detta är ändock en tröst för mig, om det går mig illa!

ABEL.

Men om det går dig bra?

BERTHA (paus).

ABEL.

Det svarar du inte på?

BERTHA.

Nej, det svarar jag inte på.

ABEL.

Derför att då är jemvigten rubbad, emedan du är öfver!

BERTHA.

Öfver! En hustru öfver sin man, sin man! Åh!

WILLMER.

Det är icke för tidigt att ett exempel statueras.

ABEL.

Du var på frukosten i dag? Var det roligt?

BERTHA.

Åhja.

WILLMER.

Nå när ska du anmäla min bok Abel?

ABEL.

Jag håller just på med den!

WILLMER.

Och det blir vackert?

ABEL.

Mycket vackert! — Nå Bertha, hur och när skall du lemna fram brefvet?

BERTHA.

Det är just hvad jag går och tänker på? Har han inte träffat madame Roubey, och har hon inte uträttat ärendet, så lär hon ej göra det sedan han fått detta slaget.

ABEL (reser sig).

Jag tror inte Axel är så oädel att han skulle taga revanche på dig.

BERTHA.

Oädel? Ädel! Hvad är det för slag! Hvarför gick han nyss när jag skickade honom? Jo, derför att jag var *hans* hustru. För en annan skulle han aldrig ha gått!

ABEL.

Skulle du ha tyckt om i fall han gjort det för en annan?

BERTHA.

Farväl med Er, nu få ni gå, innan han kommer tillbaka!

ABEL.

Just min tanke! Farväl Bertha!

BERTHA.

Ja nu får vi bestämdt gå! Adjö med Er!

NIONDE SCENEN.

DE FÖRRE. PIGAN anmäler FRU HALL.

BERTHA.

Se så, hvem kan det nu vara?

ABEL, WILLMER.

Adjö Bertha!

(De gå).

TIONDE SCENEN.

BERTHA. FRU HALL (utstyrd, men slarfvigt klädd, och med äfventyrligt utseende).

FRU HALL.

Jag vet inte om jag har den äran att vara känd! Det är ju fru Alberg född Ålund?

BERTHA.

Ja, det är jag, var så god och sitt!

FRU HALL.

Mitt namn är Hall! Åh min Gud, jag är så trött, jag har gått i så mycket trappor, håhåjaja! Jag tror jag svimmar.

BERTHA.

Hvarmed kan jag vara Er till tjenst?

FRU HALL.

Fru Alberg känner en Doktor Östermark; icke sant.

BERTHA.

Ja, det är en gammal vän till mig!

FRU HALL.

En gammal vän, ja! Ja! Se lilla fru Alberg, jag var gift med honom förr, men vi skildes. Jag är en frånskild hustru.

BERTHA.

Åh! Det har han aldrig sagt mig!

FRU HALL.

Nå, sådant talar man inte om.

BERTHA.

Han har sagt åt mig att han var enkling.

FRU HALL.

Nå, ni var en ung flicka då, och han är väl inte så angelägen om att det blir bekant.

BERTHA.

Och jag som alltid trodde att doktor Östermark var en hederlig man.

FRU HALL.

Jo det var just den rätta det. Det är en rigtigt fin herre ska jag säga!

BERTHA.

Nå, men hvarför talar ni om detta för mig?

FRU HALL.

Jo, vänta fru Alberg lilla, vänta ska ni få höra. Ni är ledamot af föreningen? Inte sant?

BERTHA.

Jo, det är jag!

FRU HALL.

Se der! Vänta nu bara!

BERTHA.

Hade ni barn!

FRU HALL.

Två barn; två döttrar, fru Ålund!

BERTHA.

Det var en annan sak! Och han lemnade er på bar backe?

FRU HALL.

Vänta nu bara! Han kastade åt mig en fattig summa om året, som inte räckte till hyran en

gång! Och nu när flickorna äro vuxna och ska ut i lifvet, nu skrifver han att han är ruinerad, så att han icke kan skicka mer än hälften. Är det inte fint? Nu just, när flickorna äro vuxna och ska ut i lifvet!

BERTHA.

Det måste vi ta itu med. Han kommer hit om några dagar. Vet ni, min fru, att ni har lagen på er sida och att domstolen kan tvinga honom att betala! Och han skall tvingas! Hör ni det! Jaså, man går och skaffar barn till verlden och släpper dem sedan handlöst med den stackars öfvergifna modren! Åh, han ska få se på annat! Vill ni ge mig er adress?

FRU HALL (lemnar ett visitkort).

Goda fru Alberg! Ni blir väl icke ledsen på mig, om jag ber er om en liten tjenst.

BERTHA.

Ni kan lita på mig fullkomligt. Jag ska genast skrifva till sekreteraren . . .

FRU HALL.

Ack ja, ni är så oändligt god, men innan sekreteraren svarat, har jag och mina fattiga barn kanske blifvit kastade på gatan. Goda fru Ålund, ni kan väl inte låna mig, en obetydlighet, vänta nu bara! en småsak, på en tjugo francs.

BERTHA.

Nej, min fru, jag har inga pengar. Det är min man som försörjer mig tillsvidare, och jag får nog veta af det. Det är bittert att äta nådebröd när man är ung, men det kanske kan komma andra dagar för mig också!

FRU HALL.

Ack kära, goda fru Alberg, ni får inte neka mig, då är jag en förlorad menska. Hjelp mig för himlens skull!

BERTHA.

Är er nöd stor och allvarsam?

FRU HALL.

Och det frågar ni!

BERTHA.

Ni ska få dessa pengar till låns! (Hon går till chiffoniern). Tjugo, fyrtio, sextio, åttio! Fattas tjugo. Hvar har jag gjort af dem? Hm! Frukosten! (Skrifver i hushållsboken). Färg: tjugo; diverse: tjugo. — Se der!

FRU HALL.

Tack goda fru Ålund, tack kära frun!

BERTHA.

Se så, nu har jag icke tid med er längre i dag. Farväl och lita på mig!

FRU HALL (osäker.)

Vänta lite bara!

BERTHA.

Nej, nu måste ni gå!

FRU HALL.

Vänta lite! Hvad var det jag skulle säga? — — — Ja det var detsamma! —

(Går).

ELFTE SCENEN.

BERTHA ensam. Strax derpå AXEL. BERTHA (stoppar det gröna brefvet i sin ficka när hon hör honom komma).

BERTHA.

Redan gjordt! Nå träffade du henne — honom.

AXEL.

Jag träffade icke honom, men henne. Och det var så mycket bättre det. Jag gratulerar dig Bertha! Din tafla är redan antagen!

BERTHA.

Åh! Nej, hvad säger du! Och din?

AXEL.

Den är inte afgjord än, men då går den också med all säkerhet.

BERTHA.

Är du så viss på det?

AXEL.

Naturligtvis . . .

BERTHA.

Åh jag är antagen! Så roligt, så roligt. Nå men gratulera mig då!

AXEL.

Har jag inte gjort det? Jag tyckte precis att jag sa jag gratulerar dig! För öfrigt, man skall icke sälja skinnet förrän man har skjutit björn.

Att komma in på salongen är ingenting. Det är en slump! Det kan bero på hvad bokstaf ens namn börjar med. Du kom på O efter som du stafvade på franska och när bokstafveringen började med M så går det alltid lättare.

BERTHA.

Jaså, du vill säga att det var derför att mitt namn började med O som jag kom in.

AXEL.

Inte precis bara derför!

BERTHA.

Nå, om du blir refuserad, så är det väl derför att ditt namn börjar med A.

AXEL.

Inte precis bara det, men äfven det, till en del?

BERTHA.

Hör du, jag tycker icke du är så ädel som du går och gäller för. Du är afundsjuk.

AXEL.

Hvarför skulle jag vara det, när jag ej vet huru det gått för mig ännu.

BERTHA.

Men när du får veta det!

AXEL.

Hva!

BERTHA (tar fram brefvet).

AXEL (tar sig i venstra sidan och sätter sig på en stol).

Hva! — — — (Bemannar sig). Det var ett slag, som jag icke väntat. Det var högst obehagligt!

BERTHA.

Nå, så får väl jag hjelpa dig nu!

AXEL.

Du ser skadeglad ut, Bertha. Åh jag känner att det börjar växa ett stort hat mot dig här inne.

BERTHA.

Jag ser glad ut, kanske, derför att jag haft en framgång, men när man är bunden vid en menniska som ej kan glädjas åt ens lycka, då har man svårt att känna medlidande med hennes olycka.

AXEL.

Jag vet ej hur det är, men det förefaller mig som om vi blifvit fiender nu. Kampen om ställningen har kommit emellan oss, derför kunna vi aldrig vara vänner mer.

BERTHA.

Kan icke ditt rättvisa sinne böja sig, då du ser att den dugligare segrade i kampen.

AXEL.

Du var icke den dugligare!

BERTHA.

Juryn måtte ha tyckt det ändå!

AXEL.

Juryn? Men du vet väl att du målar sämre än jag!

BERTHA.

Är det så visst det!

AXEL.

Ja, nog är det visst. Men för öfrigt, du arbetade under gynsammare omständigheter än jag. Du hade icke ritarbete, du fick gå på atelier, du hade modeller, och du var fruntimmer!

BERTHA.

Jo, nu får jag höra det, att jag lefvat på dig...

AXEL.

Oss emellan, ja, men verlden får icke veta det, om du ej går och talar om det sjelf.

BERTHA.

Åh det har verlden redan fått veta. Men säg mig, hvarför lider du ej af att en kamrat, en manlig kamrat, gått in med mindre meriter.

AXEL.

Jag måste tänka efter. Ser du vi ha aldrig tagit er med kritik utan på känn, och derför har jag aldrig tänkt öfver vår ställning mot hvarandra. Nu när skon klämmer till, förefaller det mig som om vi icke vore kamrater, efter som jag kan erfara det som om ni ej hade här att göra. En kamrat är en mer eller mindre lojal konkurrent, vi äro fiender. Ni ha legat bakom buskarne medan vi gjorde drabbningarne, och nu när vi dukat bordet, slår ni er ned som hemma hos er!

BERTHA.

Åh fy! Ha vi fått vara med i strider någonsin?

AXEL.

Ni ha alltid fått, men ni ha icke velat, eller icke kunnat. På vårt område der du bryter in, skulle tekniken gå igenom hela sin utveckling och fulländas af oss, innan ni kommo fram. Och nu köper ni seklernas arbete för tio francs i timmen på en atelier och för pengar som vi med vårt arbete förvärfvat.

BERTHA.

Nu är du åtminstone inte ädel, Axel!

AXEL.

När var jag ädel? Jo när jag lät dig trampa ner mig som en gammal sko . . . men nu är du öfver mig, nu står jag inte ut att vara ädel längre. Vet du att denna motgång äfven ändrar vår ekonomiska ställning! Jag kan icke tänka på att måla mer, utan måste afstå från mitt lifs dröm, och får lof att bli ritare på allvar.

BERTHA.

Det behöfver du inte; när jag får sälja, försörjer jag mig sjelf.

AXEL.

För öfrigt . . . Hvad är det för slags förening vi ingått? Äktenskapet skulle vara bygdt på gemensamma intressen, vårt är bygdt på stridiga.

BERTHA.

Det der får du grubbla på ensam; nu går jag ut och äter middag; går du med?

AXEL.

Nej, jag vill vara ensam med min sorg.

BERTHA.

Och jag måste ha sällskap till min glädje. — — — Det är sant, vi ha ju utlyst sammankomst till i afton här hos dig! Det går väl inte an nu, när du har fått sorg.

AXEL.

Det är inte roligt, men det måste väl ske. Låt dem komma.

BERTHA (klär sig för att gå ut).

Men du måste bli med, eljes skulle det se ut som om du vore feg.

AXEL.

Jag skall bli med er, var lugn! — Men ge mig lite pengar innan du går.

BERTHA.

Det är slut i kassan.

AXEL.

Slut?

BERTHA.

Ja, pengar ta slut också.

AXEL.

Kan du låna mig tio francs?

BERTHA (tar upp portemonnäen).

Tio francs. Jaha! Om jag har! Här ska du

få! — Kommer du inte med? Säg! Man ska tycka det ser underligt ut!

AXEL.

Och spela det besegrade lejonet för triumfvagnen! Nej vet du. Jag behöfver tid på mig att lära min rol till eftermiddagens föreställning.

BERTHA.

Adjö med dig då!

AXEL.

Adjö! Bertha! Får jag be dig om en sak!

BERTHA.

Hvad då?

AXEL.

Kom inte hem drucken! I dag skulle det vara mera obehagligt än annars!

BERTHA.

Hvad rör det dig, hur jag kommer hem.

AXEL.

Jo, jag känner mig solidarisk med dig såsom med en slägting, efter som du bär samma namn som jag, och dessutom är det ännu mig så vidrigt att se en rusig qvinna.

BERTHA.

Hvarför är det vidrigare än att se en rusig man?

AXEL.

Ja, hvarför? Kanske derför att ni inte tåla ses utan förställning.

BERTHA.

Adjö med dig din gamla pratmakare! — Du går inte med?

(Går).

AXEL (stiger upp, och tar af sig bonjouren för att byta rock).

Nej!

ANDRA AKTEN.

(Samma dekoration som förra akten. Ett stort bord med stolar omkring midt på golfvet; på bordet skrifdon, papper, och ordförandeklubba).

FÖRSTA SCENEN.

AXEL sitter och målar. ABEL bredvid på en stol rökande.

AXEL.

Nå de ha slutat middan och håller på med kaffet nu? Dracks det mycket?

ABEL.

Åhja! Bertha skroderade och var obehaglig.

AXEL.

Säg mig en sak, Abel, är du min vän eller är du inte?

ABEL.

N-ja, det vet jag inte.

AXEL.

Kan jag lita på dig?

ABEL.

Nej det kan du inte.

AXEL.

Hvarför det då?

ABEL.

Jag tycker det käns så.

AXEL.

Hör du Abel, du som har ett manligt förstånd och som man kan räsonnera med, hör du, säg hur det käns att vara fruntimmer! Är det så förskräckligt.

ABEL (skämtsamt).

Ja naturligtvis! Det käns som att vara neger.

AXEL.

Det var märkvärdigt. Hör Abel — Du vet att jag har en passion att söka billighet och rättvisa.

ABEL.

Jag vet att du är en svärmare — — och derför går det dig aldrig väl.

AXEL.

Men dig går det väl — — för du känner ingenting?

ABEL.

Ja.

AXEL.

Abel, har du verkligen aldrig något behof af att älska en man?

ABEL.

Så dum du är!

AXEL.

Har du aldrig funnit någon?

ABEL.

Nej. Det är så ondt om män.

AXEL.

Nå tycker du inte att jag är en man?

ABEL.

Du! — Nej!

AXEL.

Det inbillar jag mig.

ABEL.

Är du en man! Du som arbetar åt en qvinna, och går klädd som en qvinna.

AXEL.

Jag, klädd som en qvinna!

ABEL.

Du har ju lugg och går barhalsad; medan hon har fadermördare och polkahår; akta dig; hon tar snart byxorna af dig!

AXEL.

Så du pratar!

ABEL.

Och hvilken ställning har du i ditt hus? Du tigger pengar af henne och hon ställer dig under förmyndare. Nej, du är ingen man! Men det var

derför hon tog dig, när hennes affärer voro derangerade.

AXEL.

Du hatar Bertha; hvad har du fått emot henne!

ABEL.

Jag vet inte, men jag har kanske också fått en släng af den der passionen för rättvisa?

AXEL.

Hör du, tror du inte på din stora sak, du!

ABEL.

Ibland! Ibland inte! Hva ska man kunna tro på numera! Stundom förefaller det mig som om det gamla var förmånligast. Som mödrar hade vi en aktad och ärad ställning, då vi dermed uppfylde vår medborgarpligt; som husmödrar voro vi enväldiga, och att uppfostra slägtet var ju icke någon vanhederlig syssla. Ge mig en kognak, Axel! Vi ha pratat så mycket.

AXEL (tar fram kognak).

Hvarför dricker du?

ABEL.

Jag vet inte! Jag är visst unken.

AXEL.

Hvad skulle det vara?

ABEL.

Det skulle vara en man som beherrskade en qvinna?

AXEL.

Nå om du fick se det?

ABEL.

Så skulle jag — hvad heter det nu igen — älska honom! Tänk om det vore *blague* hela det här oväsendet! Tänk!

AXEL.

Nej, nog är det en rörelse der, hvad det nu är för en!

ABEL.

Ja, här är så mycket rörelser framlänges och baklänges. — Och en dumhet kan också komma i rörelse bara man får majoritet för den!

AXEL.

Om det vore det, då ha ni gjort fanken så mycket buller förgäfves, för nu börjar det bli otäckt att lefva snart.

ABEL.

Vi bullra så ni bli yra i hufvudet! Det är saken. — Nå Axel, nu blir väl din ställning friare, sedan Bertha fått sälja!

AXEL.

Sälja! Har hon sålt?

ABEL.

Vet du inte det? Den der lilla taflan med äppelträdet!

AXEL.

Nej det har hon inte talat om! När var det?

ABEL.

I förgår! Vet du inte det? Nå då tänker hon väl öfverraska dig med pengarna.

ABEL.

Mig? Hon sköter ju kassan sjelf!

AXEL.

Såå! Då blir det väl . . . tyst hon kommer nu!

ANDRA SCENEN.

DE FÖRRE. BERTHA.

BERTHA (till Abel).

Se god afton, är du här? Hvarför gick du din väg?

ABEL.

Jag tyckte det var tråkigt!

BERTHA.

Ja, det är inte roligt att glädjas med andra.

ABEL.

Nej!

BERTHA.

Du sitter här så flitigt och målar du Axel!

AXEL.

Ja, jag sitter här och knåpar.

BERTHA.

Får jag se! Det är bra det der, men den der venstra armen är för lång!

AXEL.

Tror du?

BERTHA.

Tror jag? Det kan jag väl se! Ta hit . . . (Tar penseln från honom.)

AXEL.

Nej, låt bli! Skäms du inte!

BERTHA.

Hvad säger du för slag!

AXEL (ond).

Skäms, sa jag! (stiger upp.) Ska du komma och lära mig måla?

BERTHA.

Hvarför inte?

AXEL.

Derför att du har att lära af mig, men jag af dig, ingenting.

BERTHA.

Jag tycker herrn behandlar sin hustru aktningslöst. Man bör dock veta hvad aktning man . . .

ABEL.

Nu är du gammalmodig Bertha! Hvad är det för specialaktning mannen är skyldig qvinnan, när de skola vara likställiga?

BERTHA.

Jaså du finner det rigtigt att en man är grof mot sin hustru?

ABEL.

Ja, när hon är oförskämd mot honom!

AXEL.

Det är rätt! Rif ögonen ut på hvarandra!

ABEL.

Åhnej, dertill är saken väl ändå för obetydlig.

AXEL.

Säg inte det! — Hör du Bertha. Efter som vår ekonomi hädanefter kommer att undergå förändringar, så vill jag veta husets ställning. Var snäll och låt mig se hushållsboken!

BERTHA.

Det är en nobel hämd derför att du blef refuserad!

AXEL.

Hvad för hämd! I hvad sammanhang står hushållsboken med mitt missöde på salongen? Ge mig nyckeln till chiffoniern!

BERTHA (letar i fickan).

Var så god! — Hm! Det var besynnerligt, jag tyckte nyss jag hade den!

AXEL.

Sök!

BERTHA.

Du talar i sådan befallande ton! Jag tycker inte om det der!

AXEL.

Sök reda på nyckeln!

BERTHA ((letar i rummet).

Ja men det här är oförklarligt! — Den är borta! Jag kan inte finna den. Den måste vara bortkommen!

AXEL.

Är du säker på att den icke fins?

BERTHA.

Fullkomligt säker!

AXEL (ringer i lufttelegrafen).

(Paus).

TREDJE SCENEN.

DE FÖRRE, PIGAN in.

AXEL.

Gå efter en smed!

PIGAN.

En smed!

AXEL.

En smed som dyrkar opp en lås!

PIGAN (får en blick af Bertha).

Jag ska genast gå!

(Går.)

FJERDE SCENEN.

DE FÖRRE utom PIGAN.

AXEL (byter om rock; tar bort ordensbandet och kastar det på bordet).

Ursäkta mina damer!

BERTHA (mjukt).

Genera dig inte! Ska du gå ut?

AXEL.

Jag ska gå ut!

BERTHA.

Stannar du inte på sammankomsten?

AXEL.

Nej, det gör jag inte!

BERTHA.

Ja men det skall man finna mycket ohöfligt!

AXEL.

Det får man! Jag har angelägnare saker för mig än att höra på ert vrövel.

BERTHA (orolig).

Hvart tänker du gå?

AXEL.

Det behöfver jag inte redogöra för, när jag inte frågar dig hvart du går!

BERTHA.

Du glömmer väl icke bort att vi ha bjudit karnevals-fremmande till oss i morgon afton.

AXEL.

Fremmande? Det är sant. I morgon afton. Hm!

BERTHA.

Det går inte an att inställa det, då ju Östermark och Carl ha kommit i dag och jag har bedt dem vara med.

AXEL.

Så mycket bättre!

BERTHA.

Kom nu hem i god tid så att du hinner profva din kostym.

AXEL.

Min kostym! Ja det var sant. Jag ska spela fruntimmer.

FEMTE SCENEN.

DE FÖRRE, PIGAN.

PIGAN.

Smeden hade inte tid nu, men han kommer om ett par timmar.

AXEL.

Har han inte tid! — Så! — Kanske nyckeln kommer till rätta ändå! Nu måste jag gå i alla fall. Adjö!

BERTHA (mjukt).

Adjö med dig då! Kom inte sent hem!

ABEL (nickar åt Axel till afsked).

AXEL.

Det vet jag inte hur jag kommer att göra. Adjö!

(Går.)

SJETTE SCENEN.

ABEL och BERTHA.

ABEL.

Så morsk din herre var!

BERTHA.

Så oförskämd! Vet du jag skulle ha lust att böja honom, så djupt att han skulle komma krypande efter mig.

ABEL.

Ja, han tycks inte ha fått nog af det der nypet med salongen. — Bertha, säg mig: har du älskat den der narren någonsin?

BERTHA.

Älskat? — Jag tyckte rätt mycket om honom för han var snäll. Men han är dum och . . . när han vrenskar sig så känner jag att jag skulle kunna

hata honom. Tänk det har redan kommit ut att han har målat min tafla.

ABEL.

Har det gått så långt, då måste du göra något eklatant.

BERTHA.

Om jag bara visste hur?

ABEL.

Jag brukar vara påhittig. Jo, låt mig se! Hör du! Om du skulle hemta hans refuserade tafla i morgon afton, och låta den komma hem när de fremmande samlats.

BERTHA.

Nej, det ser ut som om jag ville triumfera. Det är för grymt.

ABEL.

Nå, om jag låter göra det! Eller Gaga, det är bättre. Den skickas efter af portvakten i Axels namn. Den ska ju ändå hem, och det är ingen hemlighet att han fått den tillbaka.

BERTHA.

Nej vet du . . .

ABEL.

Hva? Han sprider ut falska rykten, och du har väl rätt att försvara dig!

BERTHA.

Jag ville bra gerna att det skedde, men jag vill inte ha någon befattning med saken. Jag vill kunna stå ren och svära på att jag är oskyldig.

ABEL.

Det ska du få! Jag sköter om saken.

BERTHA.

Hvad tror du han ville med hushållsboken? Han har aldrig begärt den förr! Är det några intriger han har för sig?

ABEL.

Joo! Det är nog något sådant. Han vill se efter om du uppfört på inkomsterna dina tre hundra francs du fick för taflan.

BERTHA.

Hvilken tafla?

ABEL.

Som du sålde åt madame Roubey.

BERTHA.

Hur vet du det?

ABEL.

Det har hela verlden reda på!

BERTHA.

Och Axel med?

ABEL.

Ja det råkade jag tala om, derför att jag trodde han visste det. Det var rysligt oklokt af dig att inte säga honom det med detsamma.

BERTHA.

Rör det honom, om jag säljer!

ABEL.

Åhja, på visst sätt! Nog gör det väl det!

BERTHA.

Ja, då kommer jag att säga att jag inte ville göra honom ändå mera ledsen, efter som han redan haft den sorgen att jag kom in på salongen.

ABEL.

Strängt taget har han inte med dina inkomster att göra, efter som ni ha äktenskapsförord, och du har all anledning vara stram mot honom, om inte för annat så för att statuera ett exempel. Stå på dig, du, när han kommer med sina predikningar i qväll!

BERTHA.

Åh jag vet nog hur jag ska sköta honom. Men — en annan sak. Hur ska vi behandla Östermarkska affären?

ABEL.

Östermark, ja, det är min stora ovän. Låt mig ta hand om honom! Vi ha en räkning ouppgjord sen gammalt, han och jag. Var lugn du! Honom ska vi nog få bugt med, ty vi ha lagen på vår sida.

BERTHA.

Hvad ämnar du göra?

ABEL.

Vi ska konfrontera parterna, som det heter.

BERTHA.

Hvad betyder det?

ABEL.

Bjud hit fru Hall och båda hennes döttrar, så få vi se hur han kommer att se ut.

BERTHA.

Nej, ingen skandal i mitt hus!

ABEL.

Hvarför inte det? Kan du neka dig en sådan trumf. Är det krig, så ska man döda sina fiender, och inte såra dem bara. Och nu är det krig. Alltså!

BERTHA.

Ja men en far och hans hustru och döttrar som han inte sett på aderton år.

ABEL.

Nå så ska han få se dem nu.

BERTHA.

Du är förfärlig Abel!

ABEL.

Jag är litet starkare än du. Äktenskapet måtte ha mjukat upp dig! Lefver ni som gifta, hva?

BERTHA.

Så dum du är!

ABEL.

Du har retat Axel; du har trampat honom, men han kan bita dig i hälen ännu. Alltså!

BERTHA.

Tror du han vågar göra något?

ABEL.

Jag tror du får en scen när han kommer hem!

BERTHA.

Åh, jag ska nog ge igen!

ABEL.

Kan du det bara! Det der med chiffoniernyckeln var dumt. Så dumt!

BERTHA.

Kanske det var dumt. Men han blir nog snäll igen, när han varit ute och luftat af sig. Jag känner honom.

SJUNDE SCENEN.

DE FÖRRE, PIGAN (in med ett knyte).

PIGAN.

Det är ett bud här med en kostym till herrn!

BERTHA.

Jaså! Ge hit! Det är bra!

PIGAN.

Men det är väl till frun, efter som det är fruntimmerskläder.

BERTHA.

Nej det är nog rätt! Det är till herrn.

PIGAN.

Nej kors, ska nu herrn gå i kjolar också!

BERTHA (går).

Hvarför inte det, när vi gå i kjolar. Adjö med dig! (Hon öppnar knytet och tar fram en spansk qvinnodrägt).

ABEL.

Ja, men det är bra påhittadt. Åh det är skönt att få hämmas sina dumheter.

ÅTTONDE SCENEN.

DE FÖRRE, WILLMER (med ett bud som bär paketer).

WILLMER (klädd i svart frack med hvita uppslag; blomma i knapphålet; knäbyxor; röd halsduk; och veckade manchetter).

God afton, ä ni ensamma! Se här har du ljusen, och här ä buteljerna. En chartreuse och två vermouth; här är två paket tobak och det andra.

BERTHA.

Nå men nu var du en snäll gosse, Gaga!

WILLMER.

Och här är qvitterade räkningen!

BERTHA.

Är hon qvitterad! Då har du lagt ut igen!

WILLMER.

Ja det hinner vi nog göra upp. Men skynda er nu, för gumman är väl snart här.

BERTHA.

Vill du vara snäll och slå upp buteljerna medan jag sätter i ljusen.

WILLMER.

Det vill jag visst det!

(BERTHA öppnar ljuspaketen vid bordet; WILLMER står bredvid och tar buteljerna ur deras papper).

ABEL.

Det der ser rigtigt familjelikt ut. Du skulle allt ha blifvit en bra liten man du Gaga.

WILLMER (lägger sin hand om Berthas hals och kysser henne i nacken).

BERTHA (vänder sig om och slår honom en örfil).

Skäms du inte pojkvas! Hvad tar han sig till för slag?

ABEL.

Tål du det Gaga, så tål du knifven.

WILLMER (ursinnig).

Pojkvas? Vet du inte hvem jag är! Vet du inte att jag är en författare af rang!

BERTHA.

Du; som skrifver sån der smörja!

WILLMER.

Det var inte smörja när jag skref för er.

BERTHA.

Du skref upp det vi pratade, det var alltsammans!

WILLMER.

Akta dig Bertha; du vet att jag kan störta dig.

BERTHA.

Jaså du hotar, din lilla racka. Ska vi ta och basa opp gossen, Abel!

ABEL.

Bertha, tänk på hvad du säger!

WILLMER.

Jaså, jag har varit er racka och legat på ert släp; men jag kan bitas också!

BERTHA.

Får jag se på dina tänder!

WILLMER.

Nej, du ska få känna på dem!

BERTHA.

Jaså! Kom då! Kom!

ABEL.

Se så, lugnen er nu, innan ni ångrar er!

WILLMER (till Bertha).

Vet du hvad man har rätt att säga om ett gift fruntimmer, som mottager presenter af en ungherre.

BERTHA.

Presenter!

WILLMER.

I två år har du mottagit mina presenter.

BERTHA.

Presenter! Du skulle ha stryk ditt falska kryp, som har gått och hängt i kjolarna. Tror du inte att jag kan rå på dig!

WILLMER (med en axelryckning).

Jo, det är möjligt.

BERTHA.

Du vågar kasta skugga på en qvinnas heder.

WILLMER.

Heder! Hm! Du har heder af att jag fått köpa en del hushållssaker som du skrifvit upp på din man.

BERTHA.

Gå ut ur mitt hus, usling!

WILLMER.

Ditt hus! Med kamrater räknar man inte så noga, men med fiender ska man räkna hårstrån! Och du ska få räkna mig med — äfventyrerska, lita på det! (Går).

NIONDE SCENEN.

BERTHA. ABEL.

ABEL.

Du kommer att stupa på din dumhet, Bertha!

Att låta en vän gå ifrån sig som fiende, det är farliga saker.

BERTHA.

Ah, låt honom komma! Han vågade kyssa mig! han vågade erinra mig att jag var en qvinna.

ABEL.

Vet du det tror jag alltid en man kommer att erinra sig! Du har lekt med elden.

BERTHA.

Elden! Ser man aldrig en man och en qvinna kunna lefva som kamrater utan att det ska bli eld.

ABEL.

Nej, vet du, så länge det fins två kön, så lär det allt bli brinna af!

BERTHA.

Ja, men det ska tas bort!

ABEL.

Ja — det *ska* . . . Försök!

TIONDE SCENEN.

DE FÖRRE. PIGAN.

PIGAN (håller igen sitt skratt).

Det är en fru derute, som kallar sig . . . Richard . . . Richard Wahlström!

BERTHA (går mot dörren).

Åh, Richard är här!

ABEL.

Nå då få vi öppna sammankomsten! — Nu gäller det om vi kan reda din härfva, Bertha!

BERTHA.

Reda'n eller klippa af den!

ABEL.

Eller fastna i den!

Ridå.

TREDJE AKTEN.

Samma dekoration som förra. Taklampan tänd. Månsken utanför på atelierfönstret. Kaminen är eldad.

FÖRSTA SCENEN.

BERTHA och PIGAN. (BERTHA klädd i en morgonrock af spetsar, syr på den spanska fruntimmerskostymen; PIGAN plisserar ett fräs).

BERTHA.

Det är inte roligt att sitta uppe och vänta sin man.

PIGAN.

Tror frun att herrn har roligare att sitta och vänta på frun. Det här är första gången han är ute ensam . . .

BERTHA.

Nå hvad gör han, när han sitter ensam hemma då?

PIGAN.

Han sitter och penslar på trästockar!

BERTHA.

Trästockar!

PIGAN.

Ja, han har stora högar med trä, som han målar på.

BERTHA.

Hm! Säg mig Ida, en sak. Har herrn aldrig varit närgången mot dig!

PIGAN.

Aldrig! Nej det är en ordentlig herre!

BERTHA.

Är det säkert det!

PIGAN (alldeles säkert).

Tror frun, jag är en sådan . . .

BERTHA.

Hvad är klockan nu?

PIGAN.

Hon är väl bortåt half tolf.

BERTHA.

Så! Då kan du gå och lägga dig.

PIGAN.

Blir frun inte mörkrädd bland alla de här benrangelen!

BERTHA.

Jag, mörkrädd! — Tyst nu gick det i porten! Så, godnatt med dig!

PIGAN.

God natt frun! Sof godt! (Går).

ANDRA SCENEN.

BERTHA

ensam: lägger bort arbetet; kastar sig på kanapèn; ordnar spetsarne på morgonrocken. Derpå springer hon upp: skrufvar ner lampan till hälften, återtar posituren på soffan och låtsas sofva. En paus: derpå kommer Axel in.

AXEL.

Är någon här? — Är Bertha här?

BERTHA (tyst).

AXEL (går fram till henne).

Sofver du?

BERTHA (mjukt).

Ah! Är det du min vän! God afton! Jag låg och slumrade af, och jag drömde så illa...

AXEL.

Det ljuger du, för jag såg genom gårdsfönstret när du intog den der ställningen på soffan.

BERTHA (rusar upp).

AXEL (lugnt).

Inga förförelsescener i nattrockar! Inga melodramer! Var sansad och hör på hvad jag har att säga dig! (Sätter sig på en stol midt på golfvet.)

BERTHA.

Hvad har du att säga mig?

AXEL.

En hel mängd saker; men jag skall börja med slutet: vi måste upplösa det här konkubinatet.

BERTHA.

Hvad? (Kastar sig baklänges på soffan). Åh, min Gud hvad får jag icke upplefva.

AXEL.

Gör inte hysteri, för då slår jag vattenkaraffin på dina spetsar!

BERTHA.

Detta är hämnden derför att jag besegrade dig, i en fri täflan.

AXEL.

Det står inte alls i sammanhang med den saken!

BERTHA.

Du har aldrig älskat mig!

AXEL.

Jo, jag har älskat dig, det var mitt enda motiv till att gifta mig med dig; men hvarför gifte du dig med mig? Derför att du hade dåliga affärer, och bleksot!

BERTHA.

Det är lycka att ingen hör oss!

AXEL.

Det vore ingen olycka om någon hörde oss. Jag har behandlat dig som en kamrat, med obegränsadt förtroende, och jag har äfven gjort små offer som du känner. — Har sme'n varit här?

BERTHA.

Nej, han kom aldrig!

AXEL.

Det behöfs inte heller. Jag har läst dina räkenskaper.

BERTHA.

Jaså du går och snokar i mina böcker.

AXEL.

Hushållsboken är gemensam! Du har fört upp falska utgiftsposter, och underlåtit införa inkomster.

BERTHA.

Ja se, vi få inte lära oss bokföring i skolorna.

AXEL.

Inte vi heller! Och hvad uppfostran beträffar har du fått mycket bättre sådan än jag: du har gått på seminarium, men jag har bara gått i en folkskola.

BERTHA.

Det är inte böckerna som uppfostra . . .

AXEL.

Nej det är mödrarna! Men det är eget att de inte kunna lära döttrarne att bli hederliga . . .

BERTHA.

Hederliga! Jag undrar om inte de flesta brottslingarne träffas bland männen?

AXEL.

De flesta straffade, skall du säga, men bakom nittionio procent brottsliga män kan man med domaren fråga: où est la femme? — Men — för att återvända till dig. — Du har ljugit för mig hela vägen igenom, och till sist bedragit mig. Der-

står till exempel tjugo francs färg i stället för tjugo francs frukost hos Marguery.

BERTHA.

Det är inte sant; den kosta bara tolf francs.

AXEL.

Alltså stoppat i fickan åtta! — Så har du inte tagit upp tre hundra francs för din sålda tafla.

BERTHA.

"Hvad qvinnan genom eget arbete förvärfvar, deröfver må hon och råda". Står det i vår lag!

AXEL.

Det var ingen paradox alltså? Ingen monomani!

BERTHA.

Nej det måtte inte ha varit det!

AXEL.

Nå, vi ska inte vara småaktiga, du råder öfver ditt, och har rådt öfver mitt på ett oförsvarligt sätt. Tycker du inte ändå — kamrater emellan — att du borde ha talat om för mig att du sålt.

BERTHA.

Det angick dig inte.

AXEL.

Det angick mig inte! Nå då återstår bara att jag lägger in ansökan om skilsmessa.

BERTHA.

Skilsmessa! Tror du att jag tänker gå med skammen som en frånskild hustru! Tror du jag låter köra bort mig ur mitt hem, som en piga, den man skickar bort med sin koffert!

AXEL.

Jag skulle kunna låta kasta ut dig på gatan, om jag ville, men jag skall gå humant till väga och yrka skilsmessa på grund af oenighet!

BERTHA.

Du som talar så, du har aldrig älskat mig!

AXEL.

Svara mig: hvarför tror du jag tiggde om din hand?

BERTHA.

Derför att du ville att jag skulle älska dig.

AXEL.

O heliga, okränkbara, vördade fånighet! — Jag skulle kunna anklaga dig för förfalskning, ty du har gjort skuld hos Willmer och påfört mig beloppen.

BERTHA.

Ah, det lilla krypet har varit framme.

AXEL.

Jag skildes nyss från honom efter att ha betalt honom trehundrafemtio francs som *du* var skyldig honom. Men vi ska inte vara småaktiga i penningsakerna. Vi ha värre affärer ändå att uppgöra.

Du har låtit denna slyngel delvis betala mitt hushåll, och derigenom har du totalt förstört mitt anseende. Hvad har du gjort med pengarne?

BERTHA.

Det är lögn allt hvad du säger!

AXEL.

Du har förstört dem på fester?

BERTHA.

Nej jag har sparat dem; och det vet du inte hvad det är, slösare!

AXEL.

Ack, du sparsamma själ! Den der nattrocken kostar två hundra francs och min kostar tjugofem.

BERTHA.

Har du något mer att säga?

AXEL.

Inte mer än att du får vara betänkt på att försörja dig sjelf hädanefter. Jag vill icke längre rita trästockar och låta dig spara hop förtjensten.

BERTHA.

Jaså, du tror att du så lätt kommer ifrån de skyldigheter du iklädde dig när du narrade mig att bli din hustru. Det ska du få se!

AXEL.

Nu när jag fått upp ögonen börja förflutna händelser få en annan färg. Det förefaller mig nä-

stan som om du framkallade det der frieriet; det förefaller mig nästan som om jag då och då varit utsatt för hvad Ni kallar en förförelse; det synes mig numera som om jag råkat i händerna på en äfventyrerska som ville locka af mig pengarne på ett hôtel garni; det tycks mig nästan som om jag lefvat i laster, sedan jag förenades med dig! (Stiger upp). Nu när du står så der med ryggen åt mig och jag ser din nacke med det korta håret, är det — — — ja det är precis som om — husch! som om du var Judith och skänkt mig din kropp för att få ta hufvudet af mig. Se der ligger drägten som jag skulle bära, som du ville förnedra mig med! Ja, för du kände att det var en förnedring att bära dessa vida veck, som skulle dölja för att reta, detta nerskurna lif som på korsettens tallrikar skulle bjuda ut varan. Nej! Der har du din kärlekslön igen, nu kastar jag min boja! (Kastar vigselringen).

BERTHA (ser på honom med förundran).

AXEL (stryker upp håret).

Du vågade inte se att jag hade högre panna än du, och derför lät jag håret dölja den, för att inte förödmjuka dig och skrämma dig! Men ser du, nu ska jag förödmjuka dig, och efter du inte ville nöja dig med att vara min jemlike, när jag sänkte mig, så ska du få vara mig underlägsen, som du är!

BERTHA.

Allt detta, all denna nobla hämd, derför att du var mig underlägsen!

AXEL.

Jag var dig öfverlägsen äfven då jag målade din tafla!

BERTHA.

Har du målat min tafla. Säg om det, och jag slår dig!

AXEL.

Du som föraktar den råa styrkan, är alltid den första att vädja till den! Slå du!

BERTHA.

Tror du inte jag rår! (Hon går emot honom).

AXEL (tar henne om båda handlofvarne med en hand och håller fast dem).

Nej det tror jag inte! Är du öfvertygad nu, att jag *äfven* är den fysiskt öfverlägsne! Böj dig, eller bryter jag dig!

BERTHA.

Vågar du slå mig?

AXEL.

Hvarför inte? Jag vet inte mer än ett skäl hvarför jag inte skulle slå dig.

BERTHA.

Och det?

AXEL.

Att du är otillräknelig.

BERTHA (söker göra sig lös).

Ah, släpp mig!

AXEL.

När du bedt om förlåtelse! Så, på knä med dig! (Han bryter ner henne med ena handen.) Se nu opp till mig, nerifrån! Der är din plats, som du sjelf valt!

BERTHA (ger sig).

Axel, Axel! Jag känner inte igen dig, mer! Är det du som svor att älska mig, du som bad att få bära mig, att få lyfta mig.

AXEL.

Det är jag! Jag var stark då och trodde mig ega kraft att göra det, men du klippte min styrkas hår, medan jag lade mitt trötta hufvud i ditt knä, du sög mitt bästa blod under sömnen — och ändå räckte det nu till att kufva dig. Stig upp och låt oss sluta deklamera. Vi ha affärer att tala om!

BERTHA (upp: sätter sig på soffan och gråter).

AXEL.

Hvarför gråter du?

BERTHA.

Jag vet inte! Derför att jag är svag kanske!
(Bertha stumt spel hela tiden: markerande öfvergången).

AXEL.

Ser du, din styrka, det var jag! När jag tog igen mitt, så hade du intet qvar. Du var som en gummiboll som jag blåste upp; när jag släppte dig, föll du ihop som en tom säck.

BERTHA (utan att se upp).

Jag vet icke om det är som du säger, men sedan vi blefvo osams, har min styrka gått af mig! Axel, vill du tro mig, jag har aldrig erfarit för dig hvad jag nu känner!

AXEL.

Så, hvad känner du så?

BERTHA.

Det kan jag inte säga! Jag vet inte om det är att . . . älska, men.

AXEL.

Hvad menar du med älska! Är det inte som en stilla längtan att få äta mig lefvande en gång till. Du börjar älska mig! Hvarför icke förr, då jag var god emot dig! Godhet är dumhet, låtom oss vara elaka! Inte sant!

BERTHA.

Ja, var hellre lite elak, men var icke svag. (Upp). Axel, förlåt mig, men öfvergif mig inte. Älska mig! O, älska mig!

AXEL.

Det är för sent! I går, i morgse skulle jag ha fallit för dig, så som du nu står för mig, men nu är det för sent!

BERTHA.

Hvarför är det för sent nu?

AXEL.

Derför att jag i afton har brutit alla band, äfven det sista!

BERTHA (tar hans händer).

Hvad menar du?

AXEL.

Jag har varit dig otrogen!

BERTHA (far tillsammans).

Ah!

AXEL.

Det var det enda sättet att slita mig lös!

BERTHA (hemtar sig).

Hvem var hon?

AXEL.

En qvinna . . . (Paus).

BERTHA.

Hur såg hon ut?

AXEL.

Som en qvinna! Med långt hår, hög barm, etcetera! Du ska skona dig!

BERTHA.

Tror du jag är svartsjuk, på — en sådan.

AXEL.

En sådan, två sådana, många sådana!

BERTHA (hemtar andan).

Och i morgon äro våra vänner inbjudna. Vill du göra skandal och inställa bjudningen?

AXEL.

Nej, jag vill inte vara låg i min hämd! I

morgon hålla vi bjudningen, och i öfvermorgon skiljas våra vägar!

BERTHA.

Ja nu måste våra vägar skiljas! — God natt! (går till venstra dörren).

AXEL.

God natt! (går till högra dörren).

BERTHA (stannar).

Axel!

AXEL.

Ja!

BERTHA.

Ja, det var ingenting! – Jo, vänta! (Går emot honom med knäppta händer) ... Älska mig, Axel! Älska mig!

AXEL.

Vill du dela med en annan?

BERTHA (paus).

Ja! Blott du älskar mig!

AXEL.

Nej, det kan jag inte. Du drar mig icke mer till dig som förr!

BERTHA.

Älska mig, af nåd! Jag är uppritig nu, tror jag, ty eljes skulle jag aldrig förödmjuka mig så, så som jag gör, inför en man.

AXEL.

Om jag också hade medlidande med dig, kan jag icke befalla fram någon kärlek. Det är slut, det är dödt!

BERTHA

Jag tigger om en mans kärlek, jag en qvinna, och han skjuter mig ifrån sig!

AXEL.

Hvarför inte! Vi kan också en gång få lof att säga nej, fastän vi icke äro så kinkiga.

BERTHA.

En qvinna som bjuder ut sig åt en man och får nej!

AXEL.

Känn på huru millioner ha kännt det, när de på knä tiggt om den nåden att få ge hvad den andra tar emot! Känn det för hela ditt kön och tala sedan om hur det kändes!

BERTHA (reser sig).

God natt! Alltså i öfvermorgon!

AXEL.

Och du vill ha festen i morgon, fortfarande?

BERTHA.

Ja, jag vill ha festen i morgon!

AXEL.

Godt! Alltså — i öfvermorgon!

(De gå åt hvar sitt håll som förut).

Ridå.

FJERDE AKTEN.

Samma dekoration som förra. Men glasdörrarne till trädgården öppna. Solen skiner utanför och ateliern är starkt upplyst. Sidodörrarne till rummen stå uppslagna. I trädgården synes ett serveringsbord med glas och buteljer m. m.

(AXEL är klädd i svart bonjour utan orden; med uppstående krage och långhalsduk, samt har håret uppstruket. BERTHA: i mörk klädning, urskuren i fyrkant, med fichu och krås. Hon har en blomma på venstra axeln. CARL: civil med orden. Fröknarne HALL extravagant och dyrbart klädda.

FÖRSTA SCENEN.

BERTHA in från trädgården. Blek och med blå skuggor omkring ögonen. ABEL in från fonddörren. De omfamnas och kyssas.

BERTHA.

God dag, välkommen! Du kommer sent!

ABEL.

God dag.

BERTHA.

Och Gaga lofvade komma!

ABEL.

Alldeles afgjordt. Han var ångerfull och bad om förlåtelse.

BERTHA (rättar på kråset).

ABEL.

Hvad är det med dig i dag? Det är någonting.

BERTHA.

Hur så? Hvad?

ABEL.

Du är inte lik dig! Du har . . . Bertha! Du har . . .

BERTHA.

Prata inte!

ABEL.

Du har färg; du har glans i ögonen! Hvad? Skulle? Och så blek? Bertha!

BERTHA.

Jag måste gå ut till mina gäster.

ABEL.

Säg, är Carl här och Östermark?

BERTHA.

Båda två äro ute i trädgården.

ABEL.

Och flickorna Hall, och frun?

BERTHA.

Frun kommer senare, men flickorna äro här, inne i mitt rum.

ABEL.

Det här blir väl också bara pannkaka.

BERTHA.

Nej inte det här, du!

ANDRA SCENEN.

DE FÖRRE, WILLMER med en blombukett. Går fram till BERTHA, kysser hennes hand och lemnar buketten.

WILLMER.

Förlåt! För min kärleks skull!

BERTHA.

Nej, inte derför, men — det är detsamma! Jag vet inte — men i dag vill jag inte ha några ovänner!

TREDJE SCENEN.

DE FÖRRE. AXEL.

BERTA och WILLMER förlägna.

AXEL (till Bertha, utan att låtsa om Willmer).

Förlåt! . . . Om jag störde!

BERTHA.

Inte alls!

AXEL.

Jag ville bara fråga om du har bestält super?

BERTHA.

Ja visst. Efter din önskan!

AXEL.

Ja jag bara ville veta det!

ABEL.

Så högtidliga ni se ut!

BERTHA och AXEL. GAGA går ut i trädgården.

ABEL.

Hör! Gaga! (Skyndar efter honom.)

FJERDE SCENEN.

BERTHA och AXEL..

AXEL.

Hvad har du beställt till supern?

BERTHA (ser på honom och ler).

Hummer och poulet.

AXEL (osäker).

Hvad ler du åt?

BERTHA.

Åt dina tankar.

AXEL.

Hvad tänker jag då?

BERTHA.

Du tänker på — åhnej jag vet det naturligtvis inte — såvida det inte skulle vara på den första supern vi hade som förlofvade på Djurgården, den vårqvällen då du hade friat . . .

AXEL.

Du hade friat . . .

BERTHA.

Axel! — Och nu är det den sista; sista gången. Det var en kort sommar!

AXEL.

Väl kort; men solen kommer nog igen.

BERTHA.

Ja för dig som har solsken i hvar gata.

AXEL.

Hvad hindrar dig att söka värme vid samma brasa.

BERTHA.

Så kanske vi råkas igen, menar du, en afton vid lyktsken?

AXEL.

Det menade jag inte . . . men à la bonne heure! Det blir åtminstone ett fritt förhållande.

BERTHA.

Ja mycket fritt; i synnerhet för dig.

AXEL.

För dig också. Men behagligare för mig.

BERTHA.

Det är en nobel tanke.

AXEL.

Seså — — inte rifva upp det gamla! Vi talade om supern! Och vi få inte glömma våra gäster! Så! (går i sitt rum.)

BERTHA.

Om supern! Ja naturligtvis! Det var den vi skulle talat om. (Går in i sitt rum, upprörd.)

FEMTE SCENEN.

Fröknarne HALL in från trädgården. Sedan doktor ÖSTERMARK.

Fröken AMELIE.

Det är tråkigt här?

Fröken THERÈSE.

Odrägligt tycker jag. Och värdfolket är inte just artiga.

Fröken AMELIE.

Frun är mig särdeles obehaglig. En så'n der med polka-hår!

Fröken THERÈSE.

Ja men det lär komma en löjtnant . . .

Fröken AMELIE.

Nå det var bra, för de här artisterna äro sådana frihandlare. Tyst, der ha vi bestämdt en diplomat . . . han ser så distinguerad ut. (De sätta sig på kanapén.)

DOKTORN (från trädgården, betraktar dem genom sin pincenez).

Jag har den äran mina damer. Hm! Man träffar så mycket landsmäninnor här. Fröknarne äro också artister? Måla kan jag tro?

Fröken AMELIE.

Nej vi måla inte!

DOKTORN.

Åh lite ändå! Här i Paris bruka alla damer måla — sig.

Fröken THERÈSE.

Det behöfva inte vi.

DOKTORN.

Fröknarne spela då?

Fröken AMELIE.

Spela?

DOKTORN.

Ja jag menar inte spela kort! Men spela lite göra alla damer.

Fröken AMELIE.

Ni har visst nyss kommit från landet, min herre.

DOKTORN.

Alldeles nyss, min fröken. Kan jag vara Er till någon tjenst?

Fröken THERÈSE.

Förlåt, vi vet inte med hvem vi ha den äran?

DOKTORN.

Fröknarne komma visst nyligen från Stockholm. Här i landet törs man tala vid hvarandra utan att begära borgen.

Fröken AMELIE.

Vi ha inte begärt någon borgen.

DOKTORN.

Hvad begär Ni då? Att få Er nyfikenhet tillfredsstäld. Nå, jag är en gammal husläkare och heter Andersson. Kanske jag nu kan få veta fröknarnes namn — — Karakteren behöfver jag inte.

Fröken THERÈSE.

Vi heta fröknarne Hall, om det kan intressera doktorn.

DOKTORN.

Hall? Hm! Jag har bestämdt hört det namnet förr. Förlåt, förlåter Ni en fråga? En något landtlig fråga?

Fröken AMELIE.

Genera Er inte!

DOKTORN.

Lefver fröknarnes far?

Fröken AMELIE.

Nej, han är död!

DOKTORN.

Jaså! Ja nu har jag gått så långt att det bara är att gå på. Herr Hall . . .

Fröken THERÈSE.

Vår far var intendent vid Brandförsäkringsverket i Göteborg.

DOKTORN.

Jaså! Då ber jag om ursäkt! — Det är roligt i Paris?

Fröken AMELIE.

Mycket! — Therèse har du sett hvar jag lagt min schal? Här drar så kallt. Reser sig.

Fröken THERÈSE.

Troligen lemnade du den i trädgårdspaviljongen . . . (reser sig).

DOKTORN (stiger upp).

Nej, gå inte ut. Får jag inte lof skall jag skaffa reda på den. — Nej, sitt stilla nu! Sitt bara stilla. (Går ut i trädgården).

SJETTE SCENEN.

FRÖKNARNE HALL. FRU HALL (från venster temligen välbeskänkt, med flammigt röda kinder och snubblande mål).

Fröken AMELIE.

Se der är mamma! Och sådan igen! Gud hvad skulle hon här att göra! — Hvad skulle du här att göra, mamma?

Fru HALL.

Tyst Ni! Jag kan vara här likaväl som Ni!

Fröken THERÈSE.

Hvarför har du druckit nu igen? Tänk om det kommer någon?

Fru HALL.

Inte har jag druckit! Så du pratar!

Fröken AMELIE.

Vi bli olyckliga om doktorn kommer igen och får se dig. Kom låt oss gå in här, kan du få ett glas vatten.

Fru HALL.

Det är vackert att behandla sin mor på det sättet, och säga att hon har druckit, säga det åt sin egen mor.

Fröken THERÈSE.

Prata inte, utan gå genast in! (Leder henne in till höger).

Fru HALL (motsträfvigt).

Att behandla sin mor på ett sådant sätt. Har Ni då ingen aktning för Er mor?

Fröken AMELIE.

Det är inte mycket det. Raska på nu! (De gå in till höger).

SJUNDE SCENEN.

AXEL och CARL från trädgården.

CARL.

Nå du ser dugtig ut, min kära Axel, och har ett manligare utseende än förr.

AXEL.

Ja jag har emanciperat mig!

CARL.

Det skulle du ha gjort med detsamma som jag.

AXEL.

Som du!

CARL.

Som jag. Jag intog genast min ställning som familjens chef och öfverhufvud, till hvilken plats jag fann mig kallad både på grund af mitt öfverlägsna förstånd och naturlig fallenhet.

AXEL.

Hvad tyckte din hustru om det?

CARL.

Vet du det glömde jag att fråga henne! Men att döma efter utseendet så fann hon det alldeles på sin plats. De ska ha rigtiga karlar bara, så blir det folk tillockmed af fruntimmer!

AXEL.

Men magten skulle väl delas åtminstone.

CARL.

Magt kan inte delas! Antingen lyda eller befalla. Antingen du eller jag! Jag föredrog jag för du, och hon fick finna sig.

AXEL.

Jaja! — Men hon hade ju pengar!

CARL.

Inte alls! Hon förde inte mer i boet än en matsked af silfver. Men hon begärde paktum på den; och det fick hon. Hon var principmenniska, ser du! — Men hon är snäll, så snäll, ser du, men så är jag också snäll mot henne. Det är roligt att vara gift tycker jag, hva? Och så lagar hon så rysligt god mat!

ÅTTONDE SCENEN.

DE FÖRRE. Fröknarne HALL (från höger).

AXEL.

Får jag lof att presentera! Löjtnant Stark, fröknarne Hall.

CARL.

Det var roligt att få göra fröknarnes . . . (igenkänningsmin) bekantskap.

(Fröknarne HALL förlägna; niga och gå ut i trädgården).

CARL.

Hur ha dessa damer kommit hit?

AXEL.

Hur så! Det är väninnor till min hustru, och det är första gången de äro här. Känner du dem?

CARL.

Jo, något!

AXEL.

Hvad vill du säga?

CARL.

Hm! Jag träffade dem i Petersburg en natt!

AXEL.

En natt!

CARL.

Ja!

AXEL.

Är det inte ett misstag!

CARL.

Neej! Det är inte något misstag. Det var mycket bekanta damer i Petersburg!

AXEL.

Och Bertha släpper in dem här i mitt hus!

NIONDE SCENEN.

DE FÖRRE. BERTHA (inrusande).

BERTHA.

Hvad betyder detta! Ha ni skymfat flickorna?

AXEL.

Nej . . . men . . .

BERTHA.

De komma ut härifrån gråtande och förklara att de icke kunna stanna i dessa herrars sällskap! Hvad har händt?

AXEL.

Känner du dessa damer?

BERTHA.

Det är mina väninnor! Är det nog? Eller hur?

AXEL.

Inte fullt nog!

BERTHA.

Inte fullt. Nå, men om . . .

TIONDE SCENEN.

DE FÖRRE. DOKTOR ÖSTERMARK
(in från trädgården).

DOKTORN.

Hvad vill det här säga nu? Hvad har ni gjort åt de små flickorna, som sprang sin väg! Jag ville hjelpa dem på med kapporna, men de slog ifrån sig bara, och hade tårarne i ögonen.

CARL.

Jag måste fråga: är det Berthas väninnor?

BERTHA.

Ja, så är det! Men om icke mitt beskydd är tillräckligt, så kanske doktor Östermark ville taga dem under sitt, efter som han har en viss skyldighet till det.

CARL.

Här är ett misstag begånget. Du menar att

jag som haft förbindelse med dessa damer skulle uppträda som deras riddare.

BERTHA.

Hvad för slags förbindelse?

CARL.

En tillfällig, sådan man har med sådana damer!

BERTHA.

Sådana damer! Det ljuger du!

CARL.

Jag brukar inte ljuga!

DOKTORN.

Men jag förstår inte: hvad har jag med dessa damer att skaffa?

BERTHA.

Du ville helst icke ha något att skaffa med dina öfvergifna barn!

DOKTORN.

Det var inte mina barn. Jag förstår inte det här!

BERTHA.

Det var dina två döttrar med din frånskilda hustru.

DOKTORN.

Efter som du anser dig ha rätt att vara närgången och göra mina familjeförhållanden till föremål för offentlig granskning, så ska jag svara dig

offentligt! Du tyckes ha tagit reda på att jag icke är enkling, utan en frånskild. Godt! För tjugo år sedan upplöstes mitt äktenskap, som var barnlöst. Sedan har jag ingått en ny förbindelse och har i densamma ett barn, som nyss fyllt fem år. Dessa två vuxna flickor äro sålunda icke mina barn. Nu har du reda på det!

BERTHA.

Men din hustru kastade du ut i verlden....

DOKTORN.

Nej, så var det inte heller. Hon gick sin väg eller raglade om du så vill, och så fick hon halfva mina inkomster ända tills jag fick veta att hon — — nog sagdt. Kunde du ha ett begrepp om hvad det kostat mig i arbete och försakelser att underhålla två hushåll, skulle du besparat mig denna obehagliga stund, men det kan inte en sådan som du komma sig för att tänka ut. Mera behöfver du inte veta, helst hela denna sak inte angår dig!

BERTHA.

Det skulle roa mig veta hvarför din första hustru gick ifrån dig!

DOKTORN.

Jag tror inte det skulle roa dig höra att hon var stygg, småsinnad, lumpen, och att jag var för god emot henne! Tänk nu, du ömhjertade, finkänsliga Bertha, tänk om det verkligen hade varit mina döttrar, dessa dina och Carls gemensamma väninnor; tänk huru mitt gamla hjerta skulle ha gladt sig åt att efter aderton år se igen dessa barn som jag burit på mina armar under sjukdomens långa natt. Och tänk om hon, min första kärlek, min hustru, med hvilken lifvet första gången blef

lif, hade mottagit din bjudning och kommit. Hvilken tacksam femte akt i den melodram du ville bjuda oss på, hvilken nobel hämd på en oskyldig. Tack min gamla vän, tack skall du ha för denna återbetalning af den vänskap jag visat dig.

BERTHA.

Återbetalning! Ja, jag vet att jag är skyldig dig . . . arvoden . . .

AXEL. CARL. DOKTORN.

Åh! Åh!

BERTHA.

Jag vet det! Jag vet det mycket väl!

AXEL. CARL. DOKTORN.

Nej, fy! Fy!

DOKTORN.

Nej, nu går jag min väg! Horrör! Jo du är en af rätta sorten! Ursäkta mig Axel, men jag kan inte hjelpa det!

BERTHA.

Det är en man den der, som låter sin hustru skymfas!

AXEL.

Jag ingriper inte i dina rättigheter hvarken till att skymfa eller skymfas!

(Musik i trädgården; guitarr och italiensk sång).

Sångarne ha kommit, kanske herrskapet behagar stiga ut för att få litet harmoni ofvanpå detta!

ELFTE SCENEN.

Alla ut i trädgården. DOKTORN (ensam).

(Musiken från trädgården tränger dämpad in i rummet).

(DOKTORN går och betraktar teckningarne på högra väggen hän emot dörren till Axels rum; fru HALL träder ut, går med osäkra steg fram i rummet; stannar och sätter sig på en stol. Doktorn, som icke igenkänner henne, bugar sig).

Fru HALL.

Hvad är det för musik derute?

DOKTORN.

Det är Italienare, min fru!

Fru HALL.

Jaså; det är väl de der jag hörde i Monte Carlo

DOKTORN.

Åh det kanske fins flera Italienare!

Fru HALL.

Jag tror det är sjelfva Östermark! — Ja, det fans ingen som var så snar i svaren som han.

DOKTORN (fixerar henne).

Ah! — Tänk, att det fins saker . . . som . . . äro mindre fruktansvärda än fruktan! Det är du Carolina! Och detta är det ögonblick jag i aderton år flytt, drömt om, sökt, fruktat, önskat; önskat för att få känna slaget, och sedan icke ha något mera att frukta! (Han tar upp en liten flaska och fuktar tungan med några droppar). Var inte rädd, det är inte gift; i så här liten dosis. Det är för hjertat, ser du!

Fru HALL.

Ack det hjertat. Ja! Du hade så mycket af det du!

DOKTORN.

Det är eget att två gamla menskor inte kunna råkas hvart adertonde år utan att komma i gräl.

Fru HALL.

Det var alltid du, som grälade!

DOKTORN.

Ensam? Hva! — Ska vi sluta nu? — Jag måste försöka se på dig. (Tar en stol och sätter sig midt emot henne) Utan att darra!

Fru HALL.

Jag har blifvit gammal!

DOKTORN.

Man blir så; man har läst om det, hört det, sett det, känt det sjelf, men ändå är det hemskt Jag är också gammal!

Fru HALL.

Och du är lycklig med ditt nya — lif?

DOKTORN.

Uppригtigt sagdt: det är enahanda; annat, men temligen lika.

Fru HALL.

Det gamla kanske var bättre?

DOKTORN.

Nej det var inte bättre, efter som det var likadant, men det är frågan om det icke skulle ha varit bättre nu, blott och just derför att det var det gamla. Man blommar bara en gång och så går man i frö; det som kommer sen är bara lite efterslåtter.

Och du? hur lefver du?

Fru HALL (förnärmad).

Hur jag lefver?

DOKTORN.

Förstå mig rätt! Är du nöjd med — ditt lif, jag menar — ah det ska vara så krångligt när man talar med fruntimmer. —

Fru HALL.

Nöjd? Hm!

DOKTORN.

Ja, du var aldrig nöjd! Men när man är ung så vill man ha allting prima, och så får man tertia när man är gammal. Nå! Du har sagt åt fru Alberg här att dina flickor voro mina barn!

Fru HALL.

Har jag! Det är osanning.

DOKTORN.

Ljuger fortfarande! — Förr, när jag var oförståndig, lade jag dig det till last; men nu vet jag att det är ett naturfel. Du tror sjelf på hvad du ljuger, och ser du det är betänkligt! Men det hör inte hit! Tänker du gå, eller vill du att jag ska gå?

Fru HALL (reser sig).

Jag ska gå! (Faller ner på stolen och trefvar omkring sig)..

DOKTORN.

Hvad! Drucken? — — — Tänk att det käns obehagligt, förfärligt obehagligt, åh! Fy, jag tror att jag blir gråtfärdig! — Carolina! Nej det här håller jag inte ut!

Fru HALL.

Jag är sjuk!

DOKTORN.

Ja man blir sjuk, när man dricker för mycket! Men! Detta var svårare än jag tänkt. Jag har dödat små ofödda barn för att rädda modren, och jag har kännt dem skälfva i dödskamp, jag har sågat i lefvande muskler och sett märgen krypa ut som smör ur friska ben, men aldrig har något gjort mig så ondt, sedan den dagen du gick. Då var det som om du gått bort med min ena lunga, så att jag bara kunde flämta med den andra! — Åh, nu tror jag att jag qväfs!

Fru HALL.

Hjelp mig ut härifrån! Det är så bråkigt här! Och jag vet inte hvad vi skulle här att göra. Ge mig din hand!

DOKTORN (leder henne till fonddörren).

Den gången var det jag, som bad om din hand; och den hvilade tungt öfver mig, den lilla fina handen Den slog mig en gång i ansigtet, den fina hvita handen; och jag kysste den ändå. — Åh! Nu är den vissen och slår inte mer . . . Ah Dolce Napoli! Lifsglädje, hvart tog du vägen? Gick din väg som hon der! Som var min ungdomsbrud!

Fru HALL (i tamburdörren).

Hvar är min kappa?

DOKTORN (stänger dörren).

I tamburen, förmodligen. — Det är rysligt! (Tänder en cigarr). Oh Dolce Napoli! Jag undrar om det är så ljuft i den der kolerasjuka fiskarhamnen? Blague! förmodligen! Blague! Blague! Brudar, kärlek, Neapel, lifsglädje, antikveradt, modernt, liberalt, konservativt, ideal, real, natural, blague, blague!! Hela vägen!

TOLFTE SCENEN.

DOKTORN, AXEl, ABEL, WILLMER, Fru STARCK.

Fru STARCK.

Hvart tar doktorn vägen?

DOKTORN.

Förlåt, det var bara ett litet qvi pro quo. Här hade smugit sig in två främlingar, som vi måste identifiera.

Fru STARCK.

Flickorna!

CARL.

Ja, det har du inte med att göra! Jag vet inte; här känns som "fienden i luften!"

Fru STARCK.

Ack du ser alltid fiender, du, kära Carl.

CARL.

Nej, jag ser dem inte, men jag känner dem!

Fru STARCK.

Nå, kom till din vän då, så ska hon försvara dig.

CARL.

Ack, du är alltid du snäll mot mig.

Fru STARCK.

Hvarför skulle jag inte vara det, när du menar så väl med mig!

TRETONDE SCENEN.

DE FÖRRE. Fonddörrarne slås upp och två karlar bära in en tafla. PIGAN.

AXEL.

Hvad är det för slag!

PIGAN.

Portvakten sa, att den skulle bäras in i ateliern, för han kunde inte ha den hos sig.

AXEL.

Hvad är det här för dumheter. Bär ut taflan!

PIGAN.

Frun har ju skickat efter sin tafla sjelf.

BERTHA.

Det är inte sant! För öfrigt är det inte min tafla. Det är herrns! Ställ den der!

(PIGAN och KARLARNE gå).

Kanske det inte är din, Axel? Få vi se!

AXEL (ställer sig för taflan).

BERTHA.

Gå undan lite, så få vi se!

AXEL (går undan).

Det är ett misstag!

BERTHA (skriker).

Hvad! Hvad är det! Det är ett misstag! Hvad vill det säga! Det är min tafla, men, det är Axels nummer. Ah! (Hon faller).

FJORTONDE SCENEN.

DE FÖRRE. DOKTORN och CARL bära in BERTHA i hennes rum till venster. Fruntimmerna följa.

ABEL.

Hon dör!

Fru STARCK.

Hjelp Gud, hvad är detta! Stackars liten! Doktor Östermark, gör då någonting! Säg någonting! Och Axel som står alldeles handfallen.

AXEL och WILLMER ensamma.

AXEL.

Det har du gjort!

WILLMER.

Har jag?

AXEL (tar honom i örat).

Du, men inte alltsammans! Här ska du få din del. (Leder honom till dörren, som han öppnar med ena foten: med den andra sparkar han ut Willmer). Ut! —

WILLMER.

Det ska du få igen!

AXEL.

Det väntar jag mig!

FEMTONDE SCENEN.

AXEL, DOKTOR ÖSTERMARK, CARL.

DOKTORN.

Hvad var detta med taflan?

AXEL.

Det skulle föreställa svafvelsyra!

CARL.

Säg nu! Är du refuserad eller hon?

AXEL.

Jag är refuserad på hennes tafla! Jag ville hjelpa henne fram, som en god kamrat, och derför bytte jag om numren.

DOKTORN.

Ja, men här är något annat också! Hon säger att du inte älskar henne mer.

AXEL.

Det har hon rätt i. Så är det, och i morgon skiljas vi.

DOKTORN och CARL.

Skiljas?

AXEL.

Ja! Der det inte fins några band att slita, så lossnar det af sig sjelf. Det här var inte något äktenskap, det var bara samboning eller något ändå sämre!

DOKTORN.

Här är dålig luft! Kom, låt oss gå!

AXEL.

Ja, jag vill ut — ut härifrån. (De gå mot fonden).

SEXTONDE SCENEN.

DE FÖRRE. ABEL.

ABEL.

Hvad? Ska herrarne gå?

AXEL.

Förvånar det dig?

ABEL.

Får jag tala med dig!

AXEL.

Tala!

ABEL.

Vill du inte gå in till Bertha?

AXEL.

Nej!

ABEL.

Hvad har du gjort åt henne?

AXEL.

Jag har böjt henne!

ABEL.

Jag kan se det, för hon var blå om handlederna Se på mig! — Det trodde jag dig aldrig om. Nå segrare, triumfera nu!

AXEL.

En oviss seger, som jag inte önskar för öfrigt!

ABEL.

Är du så säker på det? (Böjer sig hän emot honom och säger dämpadt).

Bertha älskar dig sedan — — — sedan du böjde henne.

AXEL.

Det vet jag. Men jag älskar inte henne längre.

ABEL.

Vill du inte gå in till henne.

AXEL.

Nej, det är slut (tar Doktorns arm) kom!

ABEL.

Får jag inte helsa till Bertha?

AXEL.

Nej! Jo! Helsa henne, att jag föraktar henne och afskyr henne!

ABEL.

Farväl, min vän!

AXEL.

Farväl min fiende!

ABEL.

Fiende?

AXEL.

Kanske du är min vän?

ABEL.

Jag vet inte! Båda delarne; ingendera! Jag en bastard . . .

AXEL.

Det är vi väl alla efter som vi äro kroiserade af man och qvinna! Kanske du har älskat mig på ditt vis, efter som du ville skilja mig och Bertha.

ABEL (rullar en cigarrett).

Älskat! — Jag undrar hur det skulle vara att älska? Nej, jag kan inte älska; jag måtte vara lytt — — för det gladde mig att se på Er, tills den lyttes afund stack mig i brand. — Kanske du har älskat mig?

AXEL.

Nej på min ära! Du var för mig en treflig

kamrat, som råkade vara klädd som qvinna; du gjorde aldrig intryck af att tillhöra ett annat kön; och kärleken, ser du, kan och får endast existera mellan individer af olika kön . . .

ABEL.

Könskärleken, ja!

AXEL.

Fins det någon annan då?

ABEL.

Jag vet inte! – Men det är bestämdt synd om mig! Och detta hat, detta förfärliga hat! Kanske det skulle gå bort, om ni inte vore så rädda för att älska oss, om ni inte vore så — hur ska jag säga nu — sedliga, heter det visst!

AXEL.

Nå men var då i Herrans namn litet älskvärdare, och styr inte ut er, så att man måste tänka på strafflagen när man ser er.

ABEL.

Tycker du att jag är så ryslig då?

AXEL.

Ja vet du, det får du ursäkta! men du är förfärlig!

SJUTONDE SCENEN.

DE FÖRRE. BERTHA.

BERTHA (till Axel).

Ämnar du gå?

AXEL.

Ja, nyss ämnade jag, men nu stannar jag!

BERTHA (mjukt).

Hvad? Du . . .

AXEL.

Jag stannar i mitt hem!

BERTHA.

I vårt . . . hem!

AXEL.

Nej i mitt! I min atelier, i mina möbler!

BERTHA.

Och jag?

AXEL.

Du får göra hur du behagar, men du ska veta hvad du riskerar! — Ser du, jag har inlagt ansökan om ett års skilnad i säng och säte. Stannar du, det vill säga söker du mig under denna tid, så har du att välja på fängelsestraff eller att anses som min mätress! Har du nu lust att stanna?

BERTHA.

Ah! — Är det lagen?

AXEL.

Det är lagen!

BERTHA.

Du kör ut mig således?

AXEL.

Nej, lagen!

BERTHA.

Och du tror jag är nöjd med det?

AXEL.

Det tror jag inte, för du blir inte nöjd förrän du fått lifvet ur mig.

BERTHA.

Axel! Så du talar! Om du visste hur jag ... älskar dig!

AXEL.

Det finner jag inte orimligt, men jag älskar inte dig mer!

BERTHA (upp).

Derför att du älskar henne der!

AXEL.

Nej det gör jag visst inte! Har aldrig gjort det, och kommer aldrig att göra! Hvilken otrolig inbilskhet! Liksom det inte skulle finnas flera qvinnor och mera tilldragande än ni!

BERTHA.

Men hon älskar dig!

AXEL.

Det *kan* vara möjligt; jag tror till och med att hon har antydt något sådant, ja jag vill minnas hon sa' det rent ut; hur var det nu?

BERTHA (slår om).

Du är verkligen den oförskämdaste menniska, jag nånsin råkat!

AXEL.

Jo, jag skulle tro det!

BERTHA (tar på kappa och hatt).

Och nu tänker du lemna mig på gatan? Är det ditt allvar?

AXEL.

På gatan, eller hvar du behagar?

BERTHA (rasande).

Tror du, att en qvinna låter behandla sig på det sättet?

AXEL.

Du bad mig en gång glömma att du var qvinna. Nåväl! Jag har glömt det!

BERTHA.

Men vet du, att du har skyldigheter mot den som varit din hustru.

AXEL.

Betala alltså, för godt kamratskap? Hva? Lifränte-anstalt!

BERTHA.

Ja!

AXEL.

Här har du en månads förskott! (Lägger ett par sedlar på bordet).

BERTHA (tar pengarne och räknar dem).

Du har ändå någon heder i dig!

ABEL.

Farväl, Bertha, nu går jag!

BERTHA.

Vänta nu, så följer du mig!

ABEL.

Nej, nu följer jag dig inte längre.

BERTHA.

Hva? Hvarför det?

ABEL.

Nej, jag skäms!

BERTHA (förvånad).

Skäms?

ABEL.

Ja, jag skäms! Farväl! (Går).

BERTHA.

Jag förstår inte! — Farväl Axel! Tack för detta! Äro vi vänner? (Håller hans hand).

AXEL.

Åtminstone är inte jag det! — Släpp min hand, annars tror jag att du vill förföra mig igen!

BERTHA (går mot dörren).

AXEL (med en suck af lättnad).

Trefliga kamrater! Åh!

PIGAN (in från trädgårdsporten).

Mamsell väntar herrn!

AXEL.

Jaså! Jag är strax ledig!

BERTHA.

Är det den nya kamraten?

AXEL.

Nej det är ingen kamrat; det är älskarinnan!

BERTHA.

Och blifvande hustrun!

AXEL.

Kanske! Ty kamraterna vill jag ha på kafét, men hemma vill jag ha min hustru! (Rörelse som för att gå). Ursäkta!

BERTHA.

Farväl då! Träffas vi aldrig mer!

AXEL.

Jo bevars! — Men på kafét! Farväl

Ridå.

